

Sambucus nigra FK BÅLSTA E – fläder FK BÅLSTA E

Storvuxen buske/buskräd för prydnads- och nyttoändamål

KORT VÄXTBESKRIVNING

Växtnamn: Sambucus nigra FK BÅLSTA E – fläder FK BÅLSTA E
Härdighet: Zon 1-4(5)
Växtsätt: Stor kraftigväxande buske. Höjd 3-5 m
Blomning: Gulvita doftande blommor i stora klasar i juni-juli
Bär: Svartblå frukter i klasar i september-oktober
Växtplats: Sol-skugga
Användning: Landskapsväxt, buskage, vindskydd
Övrigt: Både blommor och bär kan användas till saft
E-merit: Enhetlig. Härdig. Klimatanpassad svensk frökälla.
Ursprung: Utvald av Tomas Lagerström, Projekt Svenska Frökällor, SLU, Ultuna.
Frökälla i fröplantage i Bålsta utanför Stockholm.

UTFÖRLIG VÄXTBESKRIVNING

Bakgrund/ursprung

Fläder växer vild och förvildad i Sverige endast i söder längs kusterna samt i mildare områden i inre delar i Sydsverige. I övrigt växer fläder vild i större delar av Europa samt i Nordafrika och sydvästra Asien.

Beskrivning

Fläder är en mycket stor, upprättväxande buske som till och med kan anta träddimensioner. I Stockholmsområdet finns individer som är mer än 10 m höga och 12 m breda. Förmodligen går det att hitta ännu större individer i södra Sverige. Fläder är normalt flerstammig men kan stammas upp och formas till träd.

Grenverket är rakt igenom grått, därigenom skiljer arten sig från druvfläder, som är mera färgstark och har en mera brunröd lyster. Nya skott på flera meter kan växa fram under sommaren från lägre sittande delar. Många av dessa hinner inte förvedas utan dör och sitter kvar som torrspröt i busken. Skotten är rika på korkporer.

Knopparna sitter parvis, vinkelrätt ut från skottaxeln. Knoppfjällen är inte lika tydliga som druvfläderns. De är långsmala, gröna med violett anstrykning. I Mellansverige inträffar blomningen först runt midsommar, innan dess ligger knopparna dolda, varför inga särskilda blomknoppar syns på busken i motsats till den tidigt blommande druvflädern.

Blomställningen är platt till lätt välvd och sitter företrädesvis i grenverkets ytterdelar. Diametern varierar mellan ca 5 och 20 centimeter. De gul-vita blommorna har en utpräglad, ganska angenäm doft. Den enskilda blomman ser ut som en liten stjärna med rundade uddar.

Frukterna mognar fram under sensommaren/hösten och vissa år hinner de inte få den blanka, karakteristiska svarta färgen. Frukterna blir upp till 7-8 mm i diameter. Mera storfruktiga typer har tagits fram för safttillverkning.

Bladverket är neutralt grönt och fälls sent utan egentlig höstfärg. Det är ett sammansatt blad som består av varierande antal småblad. Vanligast är 5 st småblad men 3 och 7 förekommer frekvent.

Växtplats

Fläder föredrar friska, näringsrika marker och går bra på styv lera. Fläder växer bra i sol och skugga. Härdigheten förbättras i mer solexponerade lägen. Härdig i zon 1-4(5)

Användning

I söder kan fläder användas till planteringar i landskapet, som vindskydd, större friväxande häckar, buskage samt som solitär- eller i solitärgrupper i parker eller trädgårdar. I nordliga områden rekommenderas fläder endast som solitär i soligt, skyddat läge.

Förökning

Förökas med frö. E-materialet utgörs av ett frötäcksbestånd, som är uppbyggt av ett par kloner från Alundatrakten, norr om Uppsala, zon 4, samt en klon från Sävsjö i Småland, zon 5. Frö från fröplantagen har varit i produktion sedan slutet av 90-talet.

Övrigt

I plantskolorna förekommer i första hand häck- och landskapsplantor och buskplantor. Eftersom den är så starkväxande lönar det sig inte att arbeta med solitärplantor, annat än mindre sådana i kruka.

Växtbeskrivning/källa

Tomas Lagerström, SLU, Ultuna

Publicerad i Gröna Fakta 7/2002. Växter för framtiden IV.

Övrig litteratur:

Aldén, B. m.fl. 1998. Kulturväxtlexikon. LT.

Bean, W. J. 1980. Trees & Shrubs Hardy in the British Isles, vol IV, 8th edition. John Murray.

Krüssman, G. 1978. Handbuch der Laubgehölze, Band III, 2 Auflage. Paul Parey.

Mossberg, B. 1992. Den Nordiska Floran. W & W.